

3e JAARGANG
NUMMER 8
AUGUSTUS 1967

DAAD EN GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

DAAD

EN

GEDACHTE

STANDAARD
NOMMER 2
1911-1912

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

nemalderij en de bijvoeg naamwoord
van de zelfstandige naamwoord

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

OVER DE VIETNAM - PROTESTEN

EN DE ARBEIDERSKLASSE

MEN BEHOEFT slechts het oor te luisteren te leggen in de kringen van hen, die, hetzij uit menselijke verontwaardiging, hetzij uit politiek radicalisme of beide, de Amerikaanse politiek in Vietnam veroordelen, om tegelijk met een kritiek op het Witte Huis, op de militaire klieken der Verenigde Staten en op het Amerikaanse kapitalisme ook een kritiek te vernemen op het proletariaat.

Of dat een o n b e w u s t e of een b e w u s t e kritiek is doet niets ter zake, omdat zij zowel in het ene als in het andere geval toch op hetzelfde neerkomt. Op het verwijt namelijk, dat "de massa", dat wil zeggen het merendeel van de mensen, te egoïstisch en te materialistisch is om in vuur en vlam te raken over het gebruik van napalm en van fragmentatiebommen; dat een oorlog, ook wanneer hij met de afschuwelijkste middelen en de slechtst denkbare voorwendsels gevoerd wordt, de meesten koud laat zolang hij maar ver van hun bed blijft; dat zij geestelijk te lui zijn om er zich voor te interesseren - dat wil zeggen zich in zijn menselijke en politieke aspecten te verdiepen -, te laf om iets te ondernemen, te lamelendig en te laks om deel te hebben aan demonstraties, waarin een politieke elite of een kleine groep humanitaire idealisten zich voortdurend uitput, omdat zij het protesteren tot haar menselijke plicht rekent.

In zijn sympathiekste vorm, dat wil zeggen zonder de verwatenheid en het luidkeels afgeven op de arbeiders, die hun "proletarische plicht" zouden verzaaken - waartoe zij, die zich tot een elite rekenen maar al te licht vervallen - draagt die kritiek het karakter der verwondering.

"Hoe komt het toch", vroeg laatst ergens een geestdriftig Vietnam-demonstrante, die vrijwel bij geen enkele protestmars verstek laat gaan,

"Hoe komt het toch, dat de arbeiders bij dit alles zo volkomen afzijdig blijven? Laatst zijn wij in Amsterdam in 'n lange stoet een uitgesproken arbeiderswijk doorgetrokken. De mensen hingen uit de ramen of stonden in de deuren naar ons te kijken. Je zou verwacht hebben, dat ze zich bij ons aansloten. Maar dat gebeurde niet. En dat is zo jammer! Want als de arbeiders zich in onze gelederen zouden scharen, zou het daarginds afgelopen zijn!"

De vraag of 't juist is, dat de regering der Verenigde Staten, dat wil zeggen het Amerikaanse kapitalisme, de strijd in Vietnam zou staken, wanneer ook de arbeiders in Amsterdam en elders daartegen zouden protesteren, zullen wij voorlopig laten rusten. Zij heeft, zolang de arbeiders daartoe geen enkele neiging vertonen, niet de minste zin. Belangrijker is het, zich bezig te houden met de fei-

telijke situatie, met die andere vraag inderdaad, waar of de afzijdigheid van de arbeidersklasse toch vandaan komt.

Hoe of het gesteld is met onze Vietnam-demonstrante weten wij niet, maar in het algemeen is het zo, dat zij, die in dit opzicht zich over de arbeidersklasse verwonderen of haar iets verwijten, de opvatting huldigen, dat het proletariaat een revolutionaire klasse is, die een "historische taak" te vervullen heeft, die het vervullen zál, zodra het zich daarvan bewust wordt. Wanneer er met die "bewustwording" iets blijkt te haperen, wanneer zij die zich inspannen om de arbeiders bewust te maken roependen in de woestijn blijven, dan twijfelt men niet aan de juistheid van zijn opvattingen, maar dan heet het, dat de arbeidersklasse heeft "gefaald".

Is het, zal men ons vragen, dan soms niet waar, dat de arbeidersklasse de historische taak heeft het kapitalisme omver te werpen? Is het soms niet waar, dat zij zich tegen 't kapitalisme en derhalve ook tegen alle aspecten van het kapitalisme moet of zou moeten verzetten?

Ja en nee!

Dat hangt, antwoorden wij, er maar van af hoe of men dat verstaat. Dat het proletariaat de "historische taak" heeft het kapitalisme te vernietigen, zoals eens de bourgeoisie de "historische taak" had een einde aan het feodalisme te maken, dat is een maatschappelijke w e t , dat wil zeggen een conclusie van de sociale wetenschap, welke conclusie als zodanig met het bewustzijn niets te maken heeft, ook al is het dan het abstraherende menselijke verstand, dat die wet op 't spoor gekomen is.

De wetten der sociale wetenschap zijn, zomin als de wetten der natuurkunde, voorschriften, waarnaar de mensen of de natuurkundige verschijnselen zich zouden hebben te richten. Nemen wij als voorbeeld de algemeen bekende "wet" van de zwaartekracht. Zij verklaart ons, hoe of het komt, dat een losgeraakte steen in de afgrond stort en de appel van de boom valt. Maar niemand is zo dwaas om te veronderstellen, dat de steen z i c h in de afgrond werpt, omdat hij, de steen, zich van de wet van de zwaartekracht b e w u s t is. Of wij nemen een ander voorbeeld: een natuurverschijnsel als het onweer, dat wij begrijpen kunnen door de wetten der electriciteit op de dampkring toe te passen. Wanneer door atmosferische oorzaken bepaalde dampkringdeeltjes electrisch geladen worden kan een spanning optreden, die zich op een gegeven ogenblik ontlaadt doordat de bliksem naar de aarde schiet. Maar dacht men werkelijk, dat de bliksem zich daarvan één bliksem aantrok? Nee natuurlijk; maar men schijnt het wél te denken, wanneer men zich niet met een onweer in de dampkring, maar met het een of andere sociale onweer bezig houdt.

Dat komt, zal men opmerken, omdat men in de maatschappij te maken heeft met mensen, die een wil bezitten en verstand. Is het soms niet zo geweest, dat het "sociale en politieke onweer" zich in 1789 in Frankrijk ontlastte, omdat de Franse burgerij haar politieke onmondigheid niet langer w i l d e verduren en haar politieke v e r s t a n d gebruikte om de adel te ontronen?

Zo kan men het inderdaad wel stellen, mits men zich er daarbij maar rekenschap van geeft, dat de zogenaamde w i l van de burgerij de uitdrukking was van en gericht werd dóór haar materiële belangen en dat de zogenaamde p o l i t i e k e r e d e een speciaal attribuut is van de derde stand.

Merkwaardig feit! Hoewel de jonge student Herman Amptmeijer, één der velen, die, uit diep-menselijke bewogenheid, protesteert en ageert tegen de Amerikaanse bombardementen op Noord-Vietnam, die van zichzelf getuigt , dat hij de wereld wil veranderen uit naam der sociale gerechtigheid en die zijn lauwe mede-christenen verwijt hun materiële belangen ernstiger te nemen dan de geboden van de bijbel, waren het in Frankrijk in 1789 en volgende jaren juist de materiële belangen

die de wereld veranderden en n i e t de idealen.

De idealen bleken, voor zover ze met materiële belangen niets te maken hadden, zeepbellen, die uiteenspatten bij de eerste de beste aanraking met de sociale werkelijkheid. Het ideaal van Robespierre en St. Just was het oude Griekenland en het oude Rome. "De revolutionairen moeten Romeinen zijn", verklaarde letterlijk St. Just, die een democratische samenleving op de grondslag van de slavernij verwarde met de moderne democratische staat op de basis van de loonslavernij, een verwarring, die hem tenslotte de kop heeft gekost. Op de dag van zijn terechtstelling wees hij met de vinger naar de aan zijn gevangensmuur prijkende "Verklaring van de rechten van de mens en burger" - een der belangrijke vruchten van de omwenteling - en zei, met een mengeling van bitterheid en trots: "Niettemin is dat mijn werk". Hij beseftte niet, dat juist die "verklaring" inzake de vrijheid van het menselijk individu betrekking had op een individu, dat men in de antieke Grieks-Romeinse wereld tevergeefs zou zoeken: de "vrije" arbeider, wiens bestaan een volstreekte voorwaarde was voor de ontplooiing der bourgeoisie, wier staat derhalve niet naar antiek voorbeeld gemodelleerd kon worden.

Maar al bleken de idealen van de grote mannen uit de klassieke burgerlijke revolutie hoogst onwerkelijk, het materiële belang van de bourgeoisie was een machtige revolutionaire hefboom, waarmee heel de vroegere samenleving uit haar voegen werd gelicht.

Wat het politieke verstand betreft: het is dáárom een speciaal attribuut van de bourgeoisie, omdat het bezit ervan burgerlijke levensomstandigheden voorop stelt, aangezien het zoals elk soort van verstand nu eenmaal ontwikkeld moet worden door opvoeding en onderwijs. Niets is verkeerder dan de mening, dat de bittere ervaring van het arbeidersbestaan bij het proletariaat een politiek verstand doet rijpen. Het politiek verstand is een verworvenheid van de bezitter. Dat het in de Franse revolutie inderdaad een rol gespeeld heeft is een feit, dat echter verband houdt met de bijzondere omstandigheid, dat de Franse revolutie een revolutie der bezitters, een burgerlijke omwenteling was, die de feodale eigendom slechts ophief om er de b u r g e r l i j k e eigendom voor in de plaats te stellen. Wie uit de bijzondere rol van het politieke verstand in de Franse revolutie een algemene wet wil afleiden, ziet over het hoofd, dat men algemene wetten pas verkrijgt door van het bijzondere te abstraheren, niet door het te veralgemenen.

Wij hebben met het politieke verstand, met het politieke denken hier overigens nog niet afgedaan. Integendeel, 't is noodzakelijk het wat nader te beschouwen. Richtten wij daartoe nog eenmaal het oog op de burgerlijke revolutie, die als politieke revolutie de voorwaarden heeft geschapen, waaronder in de 19e en het begin van de 20ste eeuw het politieke denken zijn grote bloei bereikt, groot ook in die zin, dat het een aangelegenheid van velen werd - van een hele klasse, de burgerlijke - niet langer van enkelen, zoals de absolute koning en de adellijke klik van het hof.

"Toen in het jaar 1789", zo zegt de Franse econoom Michel Chevalier, die in zijn jonge jaren zo al niet het begin dan toch een belangrijke fase der revolutie heeft beleefd,

"Toen in het jaar 1789 de bourgeoisie in opstand kwam, ontbrak haar, om vrij te zijn, alleen nog maar de deelneming aan de regering van het land. De bevrijding bestond voor haar hierin, de leiding der publieke zaken en de hoge burgerlijke, militaire en religieuze functies te onttrekken aan de handen der bevoorrechten, die het monopolie daarvan bezaten. R i j k e n u i t g e r u s t m e t e e n b e h o o r l i j k e o n t w i k k e l i n g , (ziedaar bij hem nog weer eens de combinatie van de twee factoren die onmisbare voorwaarden vormen voor het politiek verstand - D. & G.), zelfgenoegzaam en tot zelfbestuur in staat, wilde zij

zich onttrekken aan het heersende en verkwistende regiem."

Ziedaar, in enkele zinnen, nauwkeurig aangeduid waarom het ging: het materiële belang der bourgeoisie schreef haar gebiedend voor een einde te maken aan de adellijke verkwisting. Daarom wilde zij een einde maken aan het bestaande regiem en de tot dusver gevoerde politiek ener haar vreemde klasse om die te vervangen door haar eigen regiem en haar eigen politiek. Niet voor niets heet het werk van Chevalier waaraan de zojuist geciteerde woorden zijn ontleend "Over de materiële belangen in Frankrijk". Zoals de materiële verhoudingen, die de basis vormden van het bestaan der bourgeoisie als klasse 't p o l i t i e k e v e r s t a n d , het politieke denken ontwikkelden, zo sproot uit haar materiële belangen de wens voort tot een andere p o l i t i e k . De revolutie van de bourgeoisie is nu eenmaal daarom een p o l i t i e k e revolutie omdat de onderdrukking van de burgerlijke klasse een p o l i t i e k e , dat wil zeggen een bij het feodale recht georganiseerde, onderdrukking was.

Geheel anders dan die van de bourgeoisie is de positie van 't proletariaat. Met de burgerij van weleer heeft de arbeidersklasse gemeen, dat zij voor haar directe materiële belangen strijdt. Maar die strijd neemt geen politiek karakter aan, omdat de onderdrukking der loonarbeiders geen p o l i t i e k -, maar een s o c i a a l karakter draagt. Dat is een hele tijd lang verborgen gebleven, omdat de politieke vrijheid, die de burgerlijke revolutie proclameerde aanvankelijk nog een beperkt karakter droeg, zich nog geenszins uitstreckte tot alle staatsburgers en met name niet tot de zogenaamde "vierde stand".

Zolang dat het geval was is de wereld getuige geweest van een worsteling van duidelijk politieke signatuur, die de schijn wekte een strijd van de arbeiders te zijn, maar die in werkelijkheid niets anders beoogde dan de voltooiing van het werk, waarmee de politieke revolutie der burgerij begonnen was. Om de p o l i t i e k e emancipatie der arbeiders - binnen het raam der burgerlijke samenleving - ging het. En omdat voor die politieke strijd -uiteraard- het politiek verstand vereist werd, daarom viel de leiding in die strijd toe aan personen, die over politiek verstand beschikten, die de kunst van het politieke denken verstonden door de opvoeding die zij hadden genoten, aan b u r g e r l i j k e elementen in één woord, die overeenkomstig de politieke eisen van dat oogenblik de organisatie van die strijd ook op p o l i t i e k e wijze ter hand namen, dat wil zeggen op overeenkomstige wijze als eens in Frankrijk de Girondijnen en de Montagnards het hadden gedaan: door middel van partijen.

Het tijdperk waarvan wij hier spreken was het tijdperk der politieke idealisten, die zich scherp bewust waren van de politieke mogelijkheden, maar totaal onbewust van hun sociale dwalingen. Wat deze mannen voor ogen zweefde, dat was: politiek bedrijven om door middel daarvan de politieke verhoudingen te wijzigen. Gelijk alle politieke denkers bewoog zich ook hún denken (niet tegenstaande de schijn soms van het tegendeel) strikt binnen de grenzen van de politiek, die ook dan niet werden overschreden, wanneer zij sociale politiek bedreven.

De strijd van de arbeiders, die direct uit hun s o c i a a l onderdrukt zijn voortspruit, dat wil zeggen uit het feit, dat zij economisch worden uitgebuit (niet uit hun politieke onmondigheid) kán geen dergelijk karakter aannemen. De klassepositie van de bourgeoisie bracht het mee, dat zij moest streven naar de politieke macht; de klassepositie van het proletariaat brengt het mee, dat het zich moet verzetten tegen de bestaande sociale verhoudingen. De politieke strijd, zoals die van de burgerij, is er op gericht een bepaalde politiek te vervangen door een andere politiek. Een politicus ziet altijd de oorzaak van al wat hij verderfelijck acht daarin, dat niet zijn politiek gevoerd wordt, maar die van een ander en hij meent, dat hijzelf slechts aan 't roer van de staat behoeft te komen om datgene wat hij wil te kunnen verwezenlijken. De politicus werkt met leuzen, met een program, dat hij tegenover het program van zijn politieke tegenstanders plaatst.

De politicus is een "staatsman", dat wil zeggen iemand, die de staat naar zijn wil tracht te hervormen. Vandaar, dat de zogenaamde "revolutionaire" politicus - politicus als ieder ander - de arbeidersklasse toeroept, dat het "niet genoeg" is zich tegen de sociale verhoudingen te verzetten, maar dat zij politieke activiteit ontwikkelen moet om via de politiek en de staat, de sociale verhoudingen te wijzigen.

Wat de "revolutionaire" politicus de arbeidersklasse bij wil brengen, dat is een politiek bewustzijn. Wat hij niet beseft, dat is, dat het proletariaat, juist omdat het proletariaat is, geen politiek bewustzijn kán ontwikkelen. Wat hij haar wil opdringen, dat is iets, wat de arbeidersklasse wezensvreemd is, juist omdat haar maatschappelijke positie een totaal andere is dat de maatschappelijke positie waarvan een politiek bewustzijn het natuurlijke product is.

De "revolutionaire" politicus - als hij "eerlijk" is en méér dan een ordinaire baantjesgast, die het proletarisch sentiment bespelen wil om uit de staatsruif te kunnen eten - droomt van 'n "sociale" omwenteling, die bij nadere beschouwing, omdat zijn denken zich binnen de grenzen der politiek beweegt, nooit anders dan een politieke omwenteling blijkt te zijn, een politieke daad, waarbij de staat de maatschappij zou moeten vernietigen, waaraan hij zijn ontstaan dankt en waarvan hij de organisatorische bekroning vormt, waarbij "de politiek" zich zou moeten richten tegen de sociale ongelijkheid, met andere woorden: tegen verhoudingen, waaraan het politiek bedrijf juist is ontsproten. Juist omdat zij niet tegen ongelijkheid waren, doch slechts tegen een bepaalde vorm van ongelijkheid, juist daarom bemoeiden zich de bourgeois in het Frankrijk van de 18e eeuw met de politiek.

Omdat de arbeidersklasse nu eenmaal is zoals zij is, daarom is haar belangstelling niet op de politiek gericht, zeker niet in de periode waarin, zoals nu, haar politieke emancipatie (niet háár materieel belang, doch dat der bourgeoisie, wier productiewijze pas bij de complete politieke vrijheid het klimaat vindt waarin zij voorspoedig gedijt) is voltooid. Zij interesseert zich niet voor de politiek en niet voor het politieke onrecht, omdat haar aandacht, krachtens haar wezensstructuur op het sociale onrecht is gericht, dat juist aan de aandacht van de burger des te meer ontsnapt, naarmate het politieke denken bij hem scherper is ontwikkeld. Het feit, dat ook de bourgeois, ook de "politicus" over het sociale onrecht praat is met die bewering niet in strijd, omdat de bourgeois wanneer hij dat doet zich daarbij iets gans anders voorstelt dan hetgeen door de arbeider in de harde praktijk dagelijks als onrecht wordt ervaren.

Wie van mening is, dat een proletariaat, dat geen politieke interesse opbrengt "faalt", die heeft niet het wezen van het proletariaat als proletariaat begrepen. Wie meent, dat de bestaande maatschappij-verhoudingen alleen maar dan veranderen zullen, wanneer het proletariaat "zich van zijn historische taak bewust is", die heeft dat evenmin. Meer dan honderd jaar geleden heeft een zekere Lorenz von Stein er in een geniale visie eens van getuigd, dat de revoluties die achter ons liggen politieke revoluties waren, de revoluties die komen echter sociale revoluties zullen zijn. Hij zei dat, nadat hij in Frankrijk van een belangrijk stuk klassenstrijd - de opstand van de zijdevevers in Lyon - getuige was geweest. Lorenz von Stein bewees daarmee van de proletarische klassenstrijd méér te hebben begrepen dan alle grote figuren uit het tijdvak der zogenaamde "politieke emancipatie" bij elkaar.

Tussen de "politieke" revolutie en de sociale bestaat een enorm verschil. Bij de politieke revolutie bracht de bijzondere klassenpositie der burgerij met zich mede, dat deze zich van haar politieke taak bewust was. Wat wij hebben pogen aan te tonen is, dat daarin juist het bijzondere bestaat van de burgerlijke revolutie. In de politieke revolutie staat, net als bij het politieke denken, de wil centraal. De burgerij wilde op een gegeven moment revolutie maken, omdat die wil uit de maatschappelijke verhoudingen ontstond.

Het proletariaat wil geen revolutie maken. Het verzet zich tegen zijn lot; tegen de sociale verhoudingen die gegeven zijn. Maar juist door die strijd tegen de sociale verhoudingen zal tenslotte de maatschappij verdwijnen, die op die sociale verhoudingen berust. Daarom is het gebrek aan politieke interesse bij de arbeiders niet te betreuren, men kan er zich integendeel over verheugen. Hoe meer zij zich met "de politiek" bemoeien, met acties, die - hoe nobel bedoeld of hoe "sympathiek" misschien ook - met hun klassenstrijd weinig of niets te maken hebben, des te meer versnipperen zij hun krachten, des te minder zijn zij bezig met datgene, wat, of zij het nu beseffen of niet, een omwentelend karakter draagt.

De tijd, dat politieke partijen of politici, kleine groepen idealisten of wie dan ook de arbeiders de straat op konden krijgen voor allerlei soorten van manifestaties, tegen Ridgway, tegen de NATO, voor de invrijheidsstelling van Herman Groenendaal, ligt achter ons. De Vietnam-demonstranten ervaren het aan den lijve. Maar wij zien geen reden om bij hun jammerklachten daarover ook de onze te voegen.

=====

H E T H A R D N E K K I G E M I S V E R S T A N D.

TOEN OP 22 april j.l. de bolsjewistische partijen van een groot aantal landen van Europa in conferentie bijeen waren in Karlovy Vary in Tsjecho-Slowakije, schitterden de Nederlandse bolsjewiki van de C.P.N. door afwezigheid. Paul de Groot, die in deze partij de lakens uitdeelt, heeft haar - daarover kan geen twijfel bestaan - in 'n isolement gemanoeuvreerd. Of dat een vrijwillig of een gedwongen isolement is, is voor ons niet belangrijk, omdat wij ons voor de klassenstrijd van de arbeiders nu eenmaal méér interesseren dan voor het lot van partijen, die welke hun positie ook mag zijn, de strijd van de arbeiders aan hun politieke doeleinden ondergeschikt trachten te maken. Het is dan ook niet onze bedoeling hier over de positie van de CPN te schrijven of te onderzoeken of Friedel Baruch het bij het rechte eind heeft wanneer hij De Groot van sympathieën voor Mao beticht dan wel de redactie van het pro-Chinese orgaan "De Rode Vlag", dat niet moe wordt de C.P.N. haar onbegrip voor de positie der Chinezen te verwijten. Voor hen, die zoals wij, op het standpunt staan, dat de taal van wélk soort bolsjewistische of sociaal-democratische partij dan ook voor de arbeiders zonder meer partij-Chinees is, zijn dát soort verschillen in het Chinese of Russische partij-dialekt (dat zichzelf voor dialektiek houdt, notabene!) onbelangrijk.

Wat wij wél willen signaleren, dat is een brief, die drie oppositionele Nederlandse bolsjewiki - mevrouw N. Postma-Wessels, J. Hoogcarspel en E. Sip - aan de conferentie van Karlovy Vary hebben gestuurd om uiting te geven aan hun onbehagen over het feit, dát de C.P.N. die bijeenkomst meende te moeten boycotten.

Wat ons daartoe beweegt is alweer niet de opvatting, dat onze houding ten opzichte van deze drie opposanten een ándere dient te zijn dan die welke wij innemen tegenover het bolsjewisme in het algemeen en in alle variaties, die men ervan pleegt aan te treffen tussen Peking en Amsterdam. Zeker, het is ons bekend, dat zij niet alleen staan. En als wij dat schrijven dan hebben wij niet zozeer het oog op de geroyeerde Friedel Baruch, die ook al tot de opposanten behoort. Tussen hem en de briefschrijvers immers bestaat, als wij het goed hebben, wel contact maar geen eenstemmigheid. Nee, wij denken dan aan allerlei soms bekende en soms minder bekende ex-CPNers, die soms in andere politieke groeperingen een tehuis gevonden hebben, soms loslopende honden zijn gebleven, maar die, nog grommend nu, loslopend of niet, volgens ons hunkeren naar het moment, waarop zij Paul de Groot naar hartelust zullen kunnen bijten.

Wat zij vertegenwoordigen is een zinvolle vraag, waarop wij, na kennis te heb-

ben genomen van hun brief naar Karlovy Vary, het antwoord menen te weten. Géén stroming natuurlijk, die enige positieve waardering op zal brengen voor de zelfstandige klassenstrijd van de arbeiders, zoals die, in het tijdvak waarin wij leven overal aan de orde van de dag is. Wie voor de zelfstandige arbeidersstrijd ook maar enig begrip heeft, richt zich niet per brief tot een bijeenkomst van lieden, wier politieke carrière in hoofdzaak daaruit bestaan heeft, dat zij de zelfstandige klassenstrijd - in Oost-Berlijn en de Duitse Oostzone, in Hongarije of waar dan ook - zoveel mogelijk hebben onderdrukt. Behalve dan, wanneer het er om zou gaan dat soort lieden een soevereine minachting in het bureaucratische gezicht te slingeren. Maar daarvan is in het bewuste schrijven in totaal geen sprake. Integendeel.

Wat de briefschrijvers wél vertegenwoordigen, dat is de zoveelste oppositie in de CPN - men vergeve ons, dat wij zo langzamerhand de tel zijn kwijt geraakt - die niet op grond van principieel andere opvattingen, maar terwille van de machtsverhoudingen binnen die partij een strijd zal aanbinden met de leiding. Waarop wij die mening grondvesten, dat is de in de brief neergeschreven overtuiging, dat de Sowjet-Unie een belangrijk bolwerk vormt van de vrede en het socialisme.

Men zal ons misschien om twee redenen op de vingers willen tikken. In de eerste plaats omdat wij van een oppositie in de CPN gesproken hebben ofschoon vele opposanten zich buiten de partij bevinden. Dat is - vinden wij - slechts een formele kwestie. Wie het anders wil kan wat ons betreft op dit punt zijn zin krijgen, mits hij maar niet over het hoofd ziet, dat bij politieke weerhuizen, net als bij alle andere weerhuizen, op het ene ogenblik buiten zit, wat zich op het andere moment daarbinnen ophoudt. Dat hangt maar af van het weer. Van het politieke weer bedoelen we.

Wat men in de tweede plaats tegen ons zou kunnen aanvoeren is, dat de zienswijze omtrent de Sowjet-Unie (men leze er bijvoorbeeld het in een vorig nummer door ons besproken boek van Baruch maar op na) nu juist het principiële geschilpunt vormt (of één der geschilpunten) met Paul de Groot.

Het verwijt, zo men het tot ons zou richten, zou door ons worden afgewezen. Het is wel juist, dat Paul de Groot er omtrent Rusland ándere denkbeelden op na houdt dan de briefschrijvers, maar wat wij bedoelen, wanneer wij betogen dat er tussen hen niettemin geen principiële verschillen bestaan, is iets gans anders dan zij, bij een verwijt aan ons adres, zouden veronderstellen. Wie verklaart, dat Rusland een bolwerk, en nog wel een belangrijk bolwerk van het socialisme is, die verstaat onder "socialisme" niets anders dan... het staatskapitalisme. En dat nu doet Paul de Groot en doen onze briefschrijvers in gelijke mate.

Voor hen (en hoe of zij daarbij nu Rusland p o l i t i e k precies bezien doet niets ter zake) is socialisme niet de opheffing van de loonarbeid en de beschikkingsmacht van de producenten - de arbeiders - over het product, nee, voor hen is socialisme het aan de s t a a t brengen der productiemiddelen en handhaving van de loonarbeid. Het betoog van Marx, dat de loonarbeid evenzeer het kapitaal vooropstelt als het kapitaal de loonarbeid is voor hen allemaal, van Paul tot Sip, een gesloten boek gebleven. En dat is wel een beetje sip voor lieden die tegenover elkaar om het hardst de eer opeisen "echte" Marxisten te zijn.

Waar zij allemaal het slachtoffer van zijn, dat is het hardnekkige sociaal-democratische misverstand, dat aan de staat toevloeiende meerwaarde op zou houden meerwaarde te zijn. Dat is wél pover! En het is d i e poverheid, om precies te zijn, die ons oordeel omtrent de zich aankondigende oppositie zo geringschat-tend doet zijn.

ZWARTE VLAGGEN BOVEN BURCHT.

TOEN IN 1936 de mijnwerkers in het zwarte land van de Borinage het voorbeeld hunner Franse klassegenoten volgden en in de aan sociale conflicten zo rijke juni-maand van dat jaar in Flénu en Hornu de bedrijven bezetten, toen woeien, ten teken daarvan de rode vlaggen hoog van de schachttorens en toen werd er in de straten van Jemappes en Quaregnon gedemonstreerd onder het zingen van de Internationale. Dat was volkomen in overeenstemming met de tradities, die al meer dan een halve eeuw lang het proletarische leven hadden beheerst. Of de bourgeois in die dagen, wanneer zij de dreigende stoeten van kompels door de Henegouwse dorpen zagen trekken, ooit tot elkaar gezegd hebben, dat zingende loonslaven niet bijten is ons uiteraard onbekend. Maar we weten wél, dat er in de dertig jaren, die er sedert de juni-gebeurtenissen van 1936 in Frankrijk en België zijn verstreken, heel wat is veranderd.

Van de traditie is veel verbleekt. Wij zouden niet graag alle jonge proletariërs van vandaag de kost geven, die de woorden of de wijs van de Internationale niet eens kennen. Als een van de vaderen uit zijn graf zou rijzen om aan een groep op bromfietsen of scooters rondjakkerende monteurs te vertellen, dat die rode vlaggen boven de gebouwen van de steenkoolindustrie hem destijds "wat deden", dan zouden zij hem waarschijnlijk niet begrijpend aanstaren en misschien wel honen. Doch de problemen van destijds zijn natuurlijk dezelfde gebleven en zij hebben zich zelfs wellicht nog iets verscherpt. De klassenstrijd van de arbeiders heeft niet aan intensiteit ingeboet. Integendeel. Maar hij wordt in onze tijd gevoerd zonder de attributen van een politiek idealisme, dat goed was voor een behoorlijke dosis romantiek.

In de achter ons liggende weken en maanden is het in België opnieuw tot bedrijfsbezettingen gekomen. In La Louvière nabij Mons, waar de fabriek van spoorwegmaterieel van de maatschappij Anglo-Germain het middelpunt vormde ener spontane actie en in het onder de rook van Antwerpen gelegen dorp Burcht, waar het aluminiumbedrijf "Laminoirs de l'Escaut" het toneel was van een ("wilde") staking met gekruiste armen. Anders dan in het heroïsche jaar 1936 woeien er nu in dat dorp Burcht géén rode vlaggen. Het waren z w a r t e vlaggen, die daar over de Schelde wapperden, zwart ten teken van rouw, omdat het optreden van de aluminiumwerkers verband hield met een dreigende bedrijfssluiting, één van de vele, die er de laatste jaren in België aan de orde zijn geweest: in de Borinage, in het kolonbekken van Genk, al evenzeer in La Louvière bij de Anglo-Germain en nu weer hier in het West-Vlaamse land.

Met die zwarte vlaggen scheen gans een periode van illusies te zijn weggevallen. Wat herleefde, dat waren de dagen van de opstand van de Lyonse zijdewevers van 1831, die eveneens - in de allereerste begintijd van de proletarische klassenstrijd - het zwarte vaandel hesen ten teken, dat zij zich bedreigd gevoelden in hun naakte bestaan. Wat alleen nog ontbrak, dat waren spandoeken met de leuze "Strijden of ondergaan". Maar er bestaat géén twijfel over, dat datzelfde gevoel, dat eens de Lyonezen beheerste ook de arbeidersbevolking van Burcht beheerste.

Moet het feit, dat de sfeer in Burcht u i t e r l i j k aan die van Lyon in 1831 herinnerde als symptomatisch voor een terugval worden beschouwd? Ja!, roepen in koor de politieke idealisten en vakbondsfunctionarissen, voor wie de schijnradicale symbolen waarachter zij hun kwalijke, burgerlijke, arbeidersvijandige praktijken verbergen altijd het allerbelangrijkste zijn geweest. Voor hén is, niet helemaal ten onrechte, het ontbreken van de rode vlag het bewijs van de afwezigheid bij de arbeiders van enig p o l i t i e k bewustzijn, dat wil zeggen van hún bewustzijn (van dat der bonzen) en zij verkondigen luide, dat zónder zo'n politiek bewustzijn de strijd onmogelijk succesvol kan worden gevoerd. Dat zij onder "strijd"

iets gans anders verstaan dan de aluminiumwerkers van Burcht of de wagon-makers van La Louvière, dat vergeten ze gemakshalve, zoals ze ook bij hun politiek ge-weeklaag gemakshalve vergeten, dat zij van enig verzet van de arbeiders nóch in La Louvière, nóch in Burcht wilden weten ook al verklaarden zij dan, toen de actie eenmaal een feit was, met grote huichelachtigheid, dat zij het optreden van de arbeiders wél begrepen.

Voor ons ligt het allemaal volkomen anders dan voor de bonzen. Het wegval-len van (politieke) illusies en het ontbreken van een traditie, dat beschouwen wij niet als een tekortkoming, niet als een nadeel, maar als een winst. Het bete-kent voor ons (omdat wij dat z i e n in de praktijk) allereerst het wegvallen van de illusie, dat de problemen waarvoor de arbeiders zich geplaatst zien in 't politieke- of parlementaire vlak, dan wel door de vakbeweging zouden kunnen wor-den opgelost. Men behoeft om dat te verstaan, zich er slechts rekenschap van te geven hoe of het tot de bedrijfsbezettingen in La Louvière en Burcht gekomen is.

Toen in februari 1959 de sluiting van een aantal mijnen als een zwaard van Damocles dreigend boven de hoofden van de kompels in de Borinage hing en zij om het gevaar te keren spontaan een actie waren begonnen, toen is het de vakbewe-ging geweest, die achter hun rug om in Brussel akkoorden met de patroons en de regering sloot, die noch de patroons, noch de regering tot iets verplichtten, maar wel een goed middel bleken om de geest van verzet te breken.

Toen eind februari 1966 de kompels van de mijn Zwartberg bij Genk het bedrijf bezetten, tegen de nadrukkelijke wil van de vakbeweging in, toen deden zij, verge-leken bij dat wat zeven jaar tevoren hun makkers in de Borinage hadden gedaan, een belangrijke stap voorwaarts. Zij vertrouwden kennelijk méér op eigen kracht dan de mijnwerkers van Henegouwen in een eerdere fase van deze ontwikkeling. Niette-min lieten zich de kompels van Zwartberg en Waterschei tenslotte toch weer, zij het tandenknarsend, op sleeptouw nemen door de bonden. Kan men het onder die om-standigheden als een verlies beschouwen, wanneer in Burcht iedere spoor van tra-ditie schijnt te zijn uitgewist? De arbeiders hebben naar het wapen der bedrijfsbe-zetting gegrepen en zijn het blijven hanteren, ondanks alle argumentatie en alle overredingskunst van de bonzen. Hetzelfde was pal tevoren in La Louvière gebeurd. Van de drie grote acties tegen dreigende bedrijfssluitingen in België (Borinage 1959; Genk 1966; La Louvière-Burcht 1967) is de laatste ongetwijfeld de belangrij-ke, ook al was de actie in de Borinage dan uitgebreider wat betreft de aantallen erbij betrokken arbeiders en die in Zwartberg spectaculairder door de heroïsche strijd met het gespuis van de rijkswacht.

Het wegvallen van illusies (en symbolen) uit het nabij verleden moge soms, zoals hier in Burcht, enigszins op een terugval in het verleden lijken, in werke-lijkheid is daarvan geen sprake. De wevers van Lyon hebben aan een bezetting der fabrieken zélfs niet gedacht. Voor de arbeiders van La Louvière en van Burcht was de bedrijfsbezetting het natuurlijke en voor de hand liggende wapen, dat hen door de voorafgaande ervaringen als het ware in de hand gedrukt werd.

Dat de strijd in La Louvière in zoverre succesvol is geweest, dat hij geleid heeft tot garanties van de regering voor een zodanige steun aan het bedrijf, dat sluiting zou kunnen worden voorkomen en dat in Burcht een dusdanig resultaat is uitgebleven doet niets af aan hetgeen wij hier betogen. Men bedenke ook, dat in het geval van La Louvière de bezetters van de fabriek Anglo-Germain met hun sta-kingscomité regelrecht, niet via de omweg van de vakbeweging, met patroons en re-gering onderhandeld hebben. De macht van een "wilde" staking, de kracht van het eigen optreden van strijdende proletariërs is daarmee officieel erkend, zoals het in Nederland een feitelijke erkenning vond toen minister-president J. de Quay in 1960 met het comité van de stakende buschauffeurs wilde praten.

De zwarte vlaggen boven Burcht betekenen geenszins een terugkeer naar het grijs verleden, een terugval in primitieve situaties. Integendeel, zij zijn er in on-

ze ogen het zichtbare teken van, dat de strijd van de arbeiders - wat we trouwens al wel wisten - in een nieuwe fase begint te komen.

Voor wie zich als bons onmisbaar waant in de arbeidersstrijd is er alle reden om daarover krokodillentranen te plengen. Wie in het zelfstandige optreden van de arbeiders een klein brokje toekomst ziet, wie de sociale betekenis daarvan verstaat, wie er een nieuw maatschappelijk tijdperk mee ziet gloren, die heeft alle reden om verheugd te zijn.

=====

E E N V A K B O N D S B E S T U U R D E R O V E R
D E O N D E R N E M I N G S R A D E N

ONLANGS SPRAK een vakbondsbestuurder voor de leden van 'n bepaalde ondernemingsraad over de ondernemingsraden in het algemeen. Hij nam daarbij een nogal zakelijk en nuchter standpunt in.

Toen in 1950 of daaromtrent de wet op de PBO en de wet op de ondernemingsraden tot stand kwam, toen deed men het in vakbondskringen en in de kring van bepaalde politieke partijen vóórkomen alsof daarmee nu een stukje "medezeggenschap" tot stand kwam. Dat bleef lange tijd zo, ook al liet dan de tekst van de betrokken wet en ook al liet de tekst van alle ondernemingsraad-reglementen er niet de minste twijfel over bestaan, dat er van enige "medezeggenschap", in welke vorm dan ook, geen sprake was.

Toen dr. Hoefnagels tien jaar later enige beschouwingen over de P.B.O. publiceerde, constateerde hij daarin, dat "er bij de brede massa der werknemers geen echte levende behoefte aan" bestond. Hij sprak van een "malaise rond de P.B.O." en over "de grote afstand, die bestaat tussen wat in het spontane sociale leven als behoefte g e v o e l d wordt en wat door de arbeidersleiders als behoefte v o o r g e s t e l d wordt". Hij verklaarde toen (nog), dat de z.g. arbeidersleiders graag P.B.O. en medezeggenschap met elkaar in verband brengen. Hij, pater Hoefnagels, stelde in zijn - later herdrukte - artikelserie nadrukkelijk, dat de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie "aan de arbeider die verlangt naar betere mogelijkheden om zelf zijn belangen te behartigen geen enkel perspectief biedt."

De vakbondsbestuurder over wie wij het hier hebben bleek bij zijn toespraak in de bewuste ondernemingsraad de P.B.O. en het instituut van de ondernemingsraden in geen enkel opzicht te idealiseren. Zo er in bepaalde kringen omtrent de ondernemingsraden nog illusies gekoesterd worden, bij hem viel daarvan niets te bespeuren. Hij zei zijn mening wel niet ronduit, maar desondanks viel uit zijn betoog duidelijk te beluisteren, dat hij eerder tot de zienswijze van dr. Hoefnagels overhield dan tot de romantische opvatting van hen, die bij de geboorte ervan een stuk medezeggenschap gerealiseerd meenden te zien, althans publiekelijk verklaarden, dat zij dat zagen.

In de ondernemingsraad waarvan hier sprake is, vervulde onze vakbondsbestuurder zijn spreekbeurt, omdat hij daartoe was uitgenodigd. Men had hem om een kleine causerie verzocht, daar de ondernemingsraad geconstateerd had, dat de belangstelling voor dit instituut in het eigen bedrijf nu niet bepaald overweldigend genoemd kon worden. Men wilde wel eens weten wat of de bewuste organisatieman over die belangstelling in het algemeen had op te merken.

De "organisatieman" zei er eigenlijk maar heel weinig over. Daarom stelde na afloop van zijn toespraak één van de ondernemingsraadleden de vraag, of het niet

zó kon zijn, dat het gebrek aan belangstelling te verklaren viel uit teleurstelling, teleurstelling wel te verstaan over het feit, dat de P.B.O. en het instituut van de ondernemingsraad aan de werknemers niet gebracht had, wat zij ervan verwachtten.

De inleider erkende, dat dat heel goed mogelijk was, maar zei er verder geen woord over in de rest van zijn uitvoerig antwoord. Aan de kennelijke bedoeling van de vraag, of het dan maar niet beter was om de "ondernemingsraad" te ontdoen van de mythe, die men hem bij zijn geboorte had meegegeven ging de spreker stilzwijgend voorbij.

Een ander lid van de ondernemingsraad kwam later op hetzelfde probleem terug. Hij stelde dezelfde vraag, maar nog iets meer toegespitst op de bedoeling. "Kan de vakbeweging", zo wilde deze vraagsteller weten, "niet beter ronduit zeggen, dat de ondernemingsraad niets met medezeggenschap te maken heeft?"

Op die vraag ging de vakbondsbestuurder helemaal niet in. Hij antwoordde wel weer zeer uitvoerig, maar met de gestelde vraag had zijn antwoord niets te maken. Uit dat feit nu kan men naar onze mening opmaken, dat de vakbeweging wel weet, dat de P.B.O. en de ondernemingsraden geen instituten zijn ter bevordering van enige medezeggenschap van de arbeiders, maar dat de vakbeweging zich er tegelijkertijd angstvallig voor hoeden wil dat openlijk te erkennen. Wat daarvan de reden mag zijn kan men gemakkelijk gissen. De vakbeweging heeft er belang bij, dat de mythe, die de ondernemingsraden aankleeft blijft bestaan.

Vraagt men zich af welk belang dat dan wel mag zijn, dan kan bijvoorbeeld pater Hoefnagels ons helpen het antwoord op die vraag te vinden. Hij immers schreef destijds, dat de ondernemingsraad, of liever de P.B.O. in haar geheel, in de ogen der vakbondsleiders een middel tot het verkrijgen van medezeggenschap was, in de ogen der ondernemers daarentegen 'n middel ter bevordering van de sociale vrede. Welnu, als vakbondsbestuurders blijk geven, dat thans ook in hun ogen de P.B.O. géén stukje medezeggenschap belichaamt, wat ligt dan meer voor de hand dan dat de ondernemers het bij het rechte eind gehad hebben?

Overigens hebben ook die ondernemers hun mening nooit aan de grote klok gehangen. Ongetwijfeld om soortgelijke redenen als nu de bewuste vakbondsbestuurder een duidelijk antwoord op de desbetreffende vragen vermeed. Een middel ter bevordering van de sociale vrede draagt het meeste tot de sociale vrede bij, wanneer men het niet als zodanig herkent. Als de mythe over de P.B.O. zou worden opgeheven zou de P.B.O. geen zin meer hebben. Dat is iets, wat destijds ook aan de kritische aandacht van pater Hoefnagels is ontsnapt. Alhoewel..... hij noemde zijn desbetreffende opstel wel "Heeft de P.B.O. nog zin?", maar een al te rechtstreeks antwoord ging ook hij toch uit de weg. Tenslotte: de opruiming van sociale mythes, dat is in de burgerlijke maatschappij nóch 't werk van vakbondsbestuurders, nóch het werk van sociologen, zoals deze pater. Van geen van beide categorieën kan men verwachten, dat zij ronduit zullen zeggen: de P.B.O. heeft wel degelijk zin, maar voor de ondernemer en voor de ondernemer heeft zij zelfs de allermeeste zin, wanneer de arbeiders zouden blijven geloven, dat zij zin heeft juist voor hén.

=====

NOG STEEDS VERKRIJGBAAR:

Was de sociaal-democratie ooit socialistisch?, een brochure over het wezen van deze beweging. Franco per post f.1,-.

Ethiek en socialisme, een vroeger geschrift van Anton Pannekoek, opnieuw als brochure uitgegeven door "Daad en Gedachte", ook franco per post f.1,-. Bestellingen aan red. en adm. van "Daad en Gedachte".

D E B O N Z E N E N H U N M A N I E R E N

TELKENS EN TELKENS weer zijn de vakbewegingsbureaucraten er als de kippen bij om iedere zelfstandige strijd van de arbeiders kapot te breken. Telkens en telkens weer ook trachten diezelfde bureaucraten de successen van de zelfstandige arbeidersstrijd voor te stellen als hún werk. Zo zijn nu eenmaal hun manieren.

Toen een kleine anderhalf jaar geleden de werfarbeiders van Verolme en andere metaalbewerders in het Nieuwe Waterweggebied in wilde staking gingen, waarbij naar men zich herinneren zal het bedrijf van Wilton-Feijenoord kortstondig door de arbeiders werd bezet, toen haastte zich Baart van de Algemene Nederlandse Metaalbewerders Bond naar Rotterdam om te onderhandelen met de patroons, die even hard geschrokken waren als hij zelf. Het resultaat van die besprekingen werd niet op rekening van de wilde stakers geboekt, maar op de rekening van Baart, die zulk een bekwaam onderhandelaar zou zijn geweest.

En bent u vergeten lezer hoe of 't met de z.g. "loon-explosie" van een aantal jaren geleden is gegaan? Tegen de wilde stakingen, die zich als een olievlek uitbreidden heeft de vakbeweging zich aanvankelijk met man en macht verzet. Toen alles achter de rug was sprak diezelfde vakbeweging met grote voldoening over de bereikte resultaten.

Toen in 1936 de Belgische arbeiders een grootscheepse - wilde - stakingsactie ontketenden en hier en daar de mijnen en fabrieken bezetten, op dezelfde manier als even voordien de arbeiders in Frankrijk hadden gedaan, toen vonden zij de vakbeweging tegenover zich. Later, toen - net als in Frankrijk - de 40-urige werkweek en de betaalde vakantie de rijpe vruchten van die actie bleken te zijn, toen was het de vakbeweging die zichzelf op de borst sloeg.

Toen in de winter van 1960 op 1961 de Belgische arbeidersklasse spontaan in actie kwam, toen waren de vakbonden daar tegenstanders van, hetzij uitgesproken tegenstanders zoals vakbondssecretaris Louis Major, hetzij tegenstanders omdat zij de voorkeur gaven aan een actie op wat beperkter schaal, gelijk werd voorgestaan door wijlen Renard, die althans nog de schijn op wilde houden van een zekere strijdbaarheid. Maar ná de actie kon men, als men de bonzen hoorde praten, gemakkelijk de indruk krijgen, dat zij het waren geweest, die in de voorste gelederen hadden gestaan van het verzet.

In februari en maart van 1966 was het precies hetzelfde liedje. De mijnwerkers van Zwartberg en Waterschei in het bekken van Genk lieten de bonzen eenvoudig in hun hemd staan. Achteraf echter deden ze het net voorkomen alsof ze tot het uiterste voor hen gestreden hadden.

Het is de laatste jaren voorgekomen - in datzelfde België waarover wij hier spreken bijvoorbeeld - dat deze vakbondsleiders voor zich de eer van een bepaalde strijd opeisten, maar tegelijkertijd druk doende waren om degenen, die zich voor de wilde actie nogal druk hadden gemaakt uit de bonden te royeren.

Wat al dit soort feiten demonstreert? Dergelijke bonden zijn pas voor een bepaalde strijd nadat zij eerst die strijd om zeep gebracht hebben. En dan ook geen seconde eerder!

=====

S T E L L I N G E N O V E R D E
C H I N E S E R E V O L U T I E

VI

De "nieuwe klasse" in China
contra de Koeng Tsjang Tang

46. Omstreeks het midden der zestiger jaren treedt China een fase binnen, waaraan de bolsjewistische partij van dat land - de Koeng Tsjang Tang - zélf de naam heeft gegeven van: "de grote socialistische culturele revolutie". In een 3-delig werkje 1), dat in de herfst van het vorige jaar in Peking is verschenen, wordt duidelijk gemaakt, wat of er met die term wordt bedoeld. "De zegepraal van de socialistische revolutie", zo wordt daar uiteengezet, "betekent niet het einde van de klassen en de klassenstrijd. Nadat het proletariaat eenmaal zijn macht gevestigd heeft door zijn overwinning op politiek terrein dient het alsnog zijn overwinning te bevestigen op het terrein van de cultuur, op het gebied van literatuur en kunst en in het uitgestrekte veld van het denken, de levensstijl en het dagelijks gedragspatroon. Vandaar dat China de laatste zestien jaren, de tijd sinds de vestiging der Chinese Volksrepubliek, getuige is geweest van een scherpe klassenstrijd aan het culturele front." Waarmee men hier te doen heeft is een typisch staaltje van bolsjewistische mystificatie. Er heeft in China geen socialistische revolutie plaats gevonden en de macht wordt er niet uitgeoefend door het proletariaat. Er is slechts sprake geweest van een b u r g e r l i j k e omwenteling, die - als gevolg van zeer bijzondere historische omstandigheden - door de boeren werd voltrokken, staatskapitalistische vormen aannam en het aanzien schonk aan een zeer bijzondere ideologie. In het kader van die ideologie past een voorstelling van zaken volgens welke in het omwentelingsproces het aanvankelijk burgerlijk karakter der revolutie in een socialistisch karakter zou zijn gewijzigd. Zij komt hierop neer, dat het staatskapitalisme, in China zo goed als in Rusland, als socialisme wordt gepresenteerd en dat de macht van de partij er als 'n "heerschappij van het proletariaat" wordt aangeduid. Het vormt een onderdeel van dat bedrog, dat de arbeidersklasse na haar zogenaamde overwinning aan het politieke front nog aan andere fronten zou moeten zegevieren. De werkelijke macht van de arbeiders heeft, zo goed als de macht van welke andere klasse ook, geen politiek-, doch een economisch- en sociaal karakter. Zij stelt een omwenteling van de productieverhoudingen voorop, als gevolg waarvan alle overige verhoudingen zich wijzigen. In China zijn inderdaad de productieverhoudingen omgewenteld: het feodalisme heeft er het veld geruimd voor het kapitalisme. Dat betekent, net als voorheen in West-Europa en in Rusland, dat de ene soort uitbuiting door een ander soort uitbuiting is vervangen. Zolang nu de omwenteling der productieverhoudingen een nieuw type uitbuiting in het leven roept, zolang ook zal zij het leven schenken aan een politieke macht. Wanneer echter mét de wijziging der productieverhoudingen de uitbuiting als zodanig verdwijnt komt er ook een einde aan het bestaan ener politieke macht. Er kan van "een politieke heerschappij van het proletariaat" geen sprake zijn dáár waar het proletariaat wordt uitgebuit; bevrijdt het proletariaat zich van zijn uitbuiting, dan wordt niet het proletariaat tot heersende

1) Wij gebruiken een Engelse uitgave: "The great socialist cultural revolution in China", Peking 1966 (155 blz.). Het boekje is samengesteld uit een groot aantal artikelen, die in de voorafgaande jaren in de Chinese partijpers zijn verschenen. Ons citaat is niet helemaal letterlijk, doch een samenvatting van diverse uitspraken. We hebben het niettemin tussen aanhalingstekens geplaatst om aan te duiden, dat daarmee bepaald niet onze mening wordt weergegeven.

klasse, maar dan komt er een einde aan iedere klasseheerschappij. De opvatting, dat "de politieke macht van het proletariaat" gebruikt zou moeten worden om veroveringen te boeken aan het culturele front, betekent een miskennis van de samenhang tussen de productieverhoudingen enerzijds en de politieke- en culturele verhoudingen anderzijds. Die miskennis komt er op neer, dat de betrekking tussen de sociaal-economische onderbouw der maatschappij en haar politieke en culturele bovenbouw op haar kop wordt gezet. Niet met het instrument der politiek worden economische- en culturele veranderingen voltrokken, maar daar waar het economisch fundament der samenleving verandert, daar voltrekken zich ook veranderingen op het gebied van de politiek en de cultuur. Het op zijn kop zetten van deze betrekking geschiedt dáár, waar - gelijk in Rusland en China onder andere - de werkelijkheid ook in die zin op zijn kop gezet wordt, dat de loonslavernij er wordt voorgesteld als het tegendeel van wat zij is. Het een is van het ander een direct gevolg. Wie dit begrepen heeft begrijpt ook, dat "de grote socialistische culturele revolutie" in China niets met socialisme heeft te maken en allesbehalve de naam verdient van een revolutie.

47. Wat de meeste waarnemers en commentatoren buiten China verbaasd of geërgerd heeft is, dat de Koeng Tsjang Tang de term "cultureel" heeft gebezigd voor een ontwikkeling, die tegen het einde van 1966 en het begin van 1967 geleid heeft tot gewelddadigheden op zó grote schaal, dat allerwege is gesproken van 'n Chinese "burgeroorlog". Wat aan die verbazing of ergernis ten grondslag ligt is de - onhistorische - opvatting, dat culturele ontwikkelingen zich verre van het geweld voltrekken, dat daarmee nimmer iets uitstaande zou hebben. In ónze zienswijze is er een direct verband tussen de heftige pennestrijd over literatuur en kunst, die in het begin van de zestiger jaren in China is gevoerd, en het geweld dat later in alle hevigheid is losgebarsten. De dingen waarover tussen 1961 en 1966 de Chinese literatoren en literatuur-critici elkaar te lijf gingen, zijn - wat het wezen aangaat - precies dezelfde dingen, waarover men elkaar vervolgens met de wapenen te lijf is gegaan. Gelijk zo dikwijls in de geschiedenis en gelijk al eerder in China het geval was geweest in de tijd van de "Honderd bloemen-periode" (zie stelling 44), gaat ook in de zestiger jaren in dit land het ideologische gevecht vooraf aan het werkelijke gevecht. Het is geen toeval of willekeur, dat in het genoemde werkje over de "grote socialistische culturele revolutie" praktisch alleen maar over zaken van literatuur gesproken wordt. Wat men de Chinezen voor de voeten werpen kan is niet, dat zij de nadruk leggen op een samenhang tussen de strijd van de "Rode Wachters" en de literaire strijd, die eerder plaats had maar dat zij die samenhang v e r k e e r d leggen en ook hier de dingen op hun kop zetten. De strijd van de "Rode Wachters" heeft geen culturele inzet, het is omgekeerd: de literaire strijd - waarnaar de Koeng Tsjang Tang volkomen terecht verwijst - had maatschappelijke belangen-tegenstellingen tot achtergrond. De bolsjewistische Chinezen hebben, juist omdat zij bolsjewisten zijn en binnen de bolsjewistische ideologie gevangen zitten, die werkelijke tegenstellingen buiten beschouwing gelaten. Zij hebben hun conflicten van eind '66 en begin '67 "verklaard" met behulp van "de cultuur" inplaats van hun culturele worstelingen uit maatschappelijke belangen-tegenstellingen te verklaren.

48. Het Franse tijdschrift "Le Contrat Social", dat wordt uitgegeven door 't Parijse Instituut voor Sociale Geschiedenis, heeft de "grote socialistische culturele revolutie" in China een "pseudo-culturele pseudo-revolutie" genoemd. Dat l i j k t op het eerste gezicht overeen te stemmen met onze opvatting. Hebben wij niet zojuist betoogd, dat het verkeerd was om de maatschappelijke conflicten uit de cultuur te verklaren? Hebben wij niet even tevoren verkondigd, dat er geen sprake was van een "revolutie"? Inderdaad, maar het Franse tijdschrift bedoelt het geheel anders. Het wil niet het verband tussen de gewapende strijd en de culturele strijd omgekeerd leggen dan de Koeng Tsjang Tang het doet. Als dit blad de uitdrukking "pseudo-cultureel" gebruikt dan bedoelt het geenszins, dat de literaire strijd in wezen een sociale strijd was en wanneer "Le Contrat Social"

het over een "pseudo-revolutie" heeft, dan bedoelt het niet, dat er geen sprake is van een wijziging der productie-verhoudingen. Het Franse tijdschrift verstaat onder "pseudo-cultureel": anti-cultureel en het verstaat onder "pseudo-revolutie": een contra-revolutie. Maar er woedt in China in de zestiger jaren noch een revolutie, noch een contra-revolutie, niet met de pen en niet met de wapenen. Waarvan in China in deze periode wél sprake is, dat is een conflict tussen de "nieuwe klasse" en de partij, zoals ook Rusland gekend heeft in de jaren na Stalins dood. Alleen, er is tussen de overeenkomstige ontwikkeling in Rusland en in China één groot en duidelijk verschil. In Rusland - waar de dingen al evenzeer op hun kop gezet werden en waar de verdedigers van de "partij-oude-stijl" als "anti-partijgroep" werden aangeduid - zijn de overwinningen van "de nieuwe klasse" tot stand gekomen vrijwel zonder dat zij tot een gewelddadig verzet leidden. In China is daar wel degelijk sprake van. In China trouwens blijkt bovendien de "nieuwe klasse" het heel wat minder gemakkelijk te hebben dan in Rusland. De "partij" is er - om redenen, die wij in de stellingen 35 en 41 hebben aangeduid - veel sterker dan in Rusland. Indien in de vijftiger jaren Molotof en de zijnen er in zouden zijn geslaagd het leger te mobiliseren tegen de fractie Mikojan, dan zou de ontwikkeling in Rusland wellicht 'n soortgelijk beeld hebben vertoond als de ontwikkeling in China thans. Ziedaar dan opnieuw een punt, waarop het verloop der gebeurtenissen in China van dat in Rusland verschilt.

49. Om te beseffen, dat het optreden van de "Rode Wachters" en alles wat daarmee samenhangt niets anders is dan een reactie op een voorafgaande actie van de "nieuwe klasse" behoeft men slechts te letten op datgene, wat bij de literaire strijd in het begin van de jaren '60 in China werkelijk de inzet vormde. De op het eerste gezicht alleen maar literaire-, bij nadere beschouwing duidelijk maatschappelijke worsteling, waarvan wij hier spreken, begon zich duidelijk af te tekenen nadat de auteur Woe Han in januari 1961 bij de uitgeverij "Literatuur en Kunst" in Peking zijn roman "Hai Joei uit de regering gezet" publiceerde. Na de verschijning van dat dramatische verhaal, dat enkele jaren later door de officiële partijpers uiterst fel werd becritiseerd, deed dezelfde schrijver Woe Han, samen met Teng To en Liao Mo-sja in augustus '61 "kanttekeningen uit Drie-familiedorp" het licht zien. Tussen die beide tijdstippen in - in maart 1961 - begon de schrijver Teng To in een der Chinese kranten een vaste rubriek, die hij "Avondpraatjes uit Jensjan" noemde. Het waren korte beschouwingen in de trant der Chinese klassieken, die vaak niets met de actualiteit te maken schenen te hebben, doch waarin des te meer sprake was van gebeurtenissen uit lang vervlogen bloei-perioden der Chinese beschaving. In werkelijkheid waren het alleen maar n a a r d e v o r m historische anecdoten en hield Teng To zich wel degelijk bezig met hetgeen er in het China van zijn dagen voorviel. Schrijvend over de periode van de Ming-dynastie bijvoorbeeld of over de zuidelijke staten in de Chinese oudheid, doelde hij in werkelijkheid op de Volksrepubliek van Mao Tse-toeng en op de Koeng Tsjang Tang. Toen hij - op de manier van de bijbel - de "gelijkenis" vertelde van "De keizerlijke weg en de weg van de tyran", toen keerde hij zich in wezen tegen de maatschappelijke onzekerheid in China als gevolg van de partij-dictatuur. Men ontmoet daar bij Teng To, de voornaamste en briljantste van Mao's critici, trekken, die overeenkomst vertonen met dingen, die men ook in Rusland heeft kunnen waarnemen: een protest tegen politiek fanatisme en tegen politieke vervolgingen, omdat ze schadelijk zijn voor een ongestoorde ontwikkeling van het sociaal-economisch leven. Dezelfde strekking had zich ook zeer duidelijk geopenbaard in zijn "Avondpraatje uit Jensjan" van 30 april 1961: "De theorie van de kostbare arbeidskracht". Roekeloos met die kostbare economische factor omgaan is volgens Teng To nadelig voor de productie. Het is door dergelijke standpunten, dat Teng To zich ten scherpste onderscheidt van de critici uit de "Honderd Bloemen-periode". Wat zij niet zijn is hij wél: de literaire spreekbuis van een groep, wier intens belang bij de productie onmiskenbaar is. En wanneer Teng To in zijn "Avondpraatje" van 22 februari 1962 de vraag stelt of kennis betrouwbaar is en tegen

de partij-bonzen zegt, dat "iemand niet alles alleen moet willen doen", dan dient men dat zó te verstaan, dat de "nieuwe klasse" er aanspraak op maakt haar stem te kunnen laten horen en haar wil tot gelding te brengen.

50. De partij-getrouwe critici hebben van Woe Han, Liao Mo-sja en Teng To be-
weerd, dat zij er op uit waren het k a p i t a l i s m e in China te her-
stellen. Een dergelijke beschuldiging past natuurlijk in het jargon van de bolsje-
wistische ideologie, maar is op zichzelf beschouwd volkomen onzin. Het kapita-
lisme behoeft in China niet te worden hersteld, omdat het er de thans heersende
productiewijze is. Wat hoogstens denkbaar zou zijn is dit, dat sommige Chinezen de
voorkeur zouden geven aan (lees: belang zouden hebben bij!) de klassieke, libera-
le vorm daarvan, inplaats van de staatskapitalistische vorm, die er nu bestaat.
Maar welke categorie Chinezen zou dat moeten wezen? Met de klassieke vorm van 't
kapitalisme is een o zo schuchter begin gemaakt in de Kwo Min Tang-periode en de
tijd, die daaraan onmiddellijk vooraf ging. De geschiedenis heeft bewezen, dat het
op de Chinese boden nauwelijks gedijde. De klassieke Chinese bourgeoisie is in de
tweede helft der veertiger jaren als klasse verslagen en vernietigd. Wat er van
haar vertegenwoordigers rest bevindt zich op Formosa of elders buiten China. Zo
er - wat wij sterk betwijfelen - binnen China's grenzen al lieden zijn, die van een
terugkeer van privaatkapitalistische verhoudingen dromen, Woe Han, Liao Mo-sja
en Teng To behoren er in ieder geval niet toe. Hun partij-getrouwe tegenstanders
worden niet moede ellenlange citaten uit hun werken te publiceren, waaruit hun
vijandigheid ten opzichte van het bestaande regiem zou moeten blijken. In géén van
die citaten stuit men op een afkeer van het staatskapitalisme. Het is waar, dat
de "kanttekeningen uit Drie-familie-dorp" (het werk van de drie door de partij
verguisde auteurs gezamenlijk) een half bedekte, half openlijke kritiek op de zoge-
naamde "volkscommunes" bevat. Maar die theoretisch-literaire kritiek is géén aan-
val op het staatskapitalisme, zomin als dat het geval was met de practische kri-
tiek van de partij zélf, die het program van de "volkscommunes" in feite heeft
losgelaten. Als Teng To in die "Kanttekeningen uit Drie-familie-dorp" zich keert
tegen de bekende uitspraak van Mao Tse-toeng, dat "de oostenwind sterker is dan
de westenwind" of tegen diens karakterisering van het imperialisme als "een pa-
pieren tijger", dan doet hij dat, omdat hij, Teng To, een r e a l i s t is. Als
hij zich in een der "Avondpraatjes" tegen de "generale lijn" van de Koeng Tsjang
Tang richt, dan verwijt hij de partij, dat zij zich laat leiden door illusies. Zijn
afkeer van de "volkscommunes" spruit voort uit zijn behoefte aan efficiëncy. Ner-
gens treedt Teng To ons tegemoet als een on-historische denker, die zijn luchtkas-
telen in het verleden bouwt. Zijn pennevruchten richten zich tegen de politieke
idealisten, dat wil zeggen tegen Mao Tse-toeng en al degenen, die zoals hij, het
maatschappelijk ontwikkelingsproces in het keurslijf hunner politieke wensen zoe-
ken te persen. Met andere woorden: Teng To c.s. keren zich niet tegen het staats-
kapitalisme, maar tegen de partij!

51. Met de partij-kritiek op Woe Han's drama "Hai Joei uit de regering gezet" is
het al precies eender gesteld als met de partij-kritiek op de drie genoemde
schrijvers in het algemeen. Het verhaal gaat over een e e r l i j k e partij-func-
tionaris, die van zijn macht beroofd wordt omdat hij er afwijkende meningen op na
houdt. Het is inderdaad niet onwaarschijnlijk - gelijk de critici gezegd hebben -
dat de auteur een lans breekt voor diegenen, die na de partij-conferentie van Loe-
sjan uit de Koeng Tsjang Tang gezet en vervolgd werden. Maar de vervolgens door
de critici daaraan vastgeknoopte conclusie, dat Woe Han derhalve opkomt voor de
"rechtse opportunisten" is niet meer dan een frase in het bekende bolsjewisti-
sche jargon, een frase, die ons niets leert, noch omtrent het door de held van
het verhaal ingenomen standpunt, noch omtrent het standpunt van hen die uit de
Koeng Tsjang Tang gestoten werden. Wat zijn dat, "rechtse opportunisten"?, vraagt
men zich af. Het enige antwoord dat de pennelickers van de partij daarop weten te
geven is, het eentonige verhaaltje omtrent lieden, die naar een "restauratie"
van het kapitalisme zouden streven. Dat zij zich in 1959 - tijdstip van de confe-

rentie van Loesjan - nog in de partij zouden hebben bevonden, is zo mogelijk nóg ongeloofwaardiger dan dat zij opeens, tien jaar en meer na de zegepraal van de Koeng Tsjang Tang, zouden opduiken in de een of andere roman. Meer echter dan de critici weten mee te delen omtrent de maatschappelijke en politieke positie van de romanfiguur Hai Joei en die van zijn schepper Woe Han komt aan het licht door artikelen en brieven, die Woe Han na de verschijning van zijn boek aan de inhoud daarvan gewijd heeft. Hij verklaart daarin, dat hij - Woe Han - behoort tot degenen die praktisch werk doen en zich op de bodem van de werkelijkheid plaatsen. Een zelfde geluid laat Teng To horen, wanneer hij verklaart zich in zijn "Avondpraatjes uit Jensjan" met de r e a l i t e i t te zullen bezighouden. Zijn reeds beschreven afkeer van politieke idealisten treedt klaar tevoorschijn, wanneer hij in die rubriek onder het opschrift "Van drie naar tienduizend" schrijft, dat iemand, die meent dat hij wel zonder leermeester kan leren, nooit iets leren zal. De leermeester waarvan Teng To spreekt, is - dat blijkt uit de samenhang met zijn overige werk - de historische realiteit, de werkelijke ontwikkeling van het productieproces. Het is juist precies dát, wat hem tot een spreekbuis van de "nieuwe klasse" stempelt.

52. In China is de "grote socialistische (!) culturele revolutie (!)" niets anders dan het verweer van de Koeng Tsjang Tang tegen de groeiende macht van de "nieuwe klasse". Tegen de nog zuiver literaire aanvallen van Teng To, Liao Mo-sja, Woe Han en anderen verdedigt de partij zich vooralsnog met "literaire" wapenen: het "rode boekje" met citaten van Mao Tse-toeng, waaronder diens uitspraak over literatuur en kunst, gedaan in mei 1942 te Jenan, dat "de schrijvers het standpunt van de partij dienen in te nemen en zich moeten richten naar háár politiek". Wanneer zich in China de "nieuwe klasse" met andere dan literaire middelen gaat roeren dan doet de partij hetzelfde. Ook buiten 't zuiver literaire terrein leidt de strijd van de "nieuwe klasse" tegen de Koeng Tsjang Tang tot een strijd van de Koeng Tsjang Tang tegen de "nieuwe klasse". De inzet van het gevecht treedt dan niet minder duidelijk tevoorschijn dan in de tijd, dat de worsteling alleen nog maar met de pen gevoerd werd. Er is echter één verschil: op het geduldige papier kan men voor de werkelijkheid de ogen sluiten, bij de praktische strijd kan men dat niet. Omdat de "nieuwe klasse" in China net als in Rusland het product is van de maatschappelijke ontwikkeling, is de partij, door de maatschappelijke ontwikkeling telkens opnieuw genoodzaakt voor haar te retireren. Zo bijvoorbeeld moet men verklaren, dat Lin Piao op een gegeven moment de "Rode Wachters" tot matiging maant en dat Mao zelf op een ander moment besluit "de culturele revolutie stop te zetten". Het gaat dan al lang niet meer om culturele zaken, maar om de productie en China's economie.

(Slot volgt)

OPMERKING: In het vorige nummer werd onder de "Stellingen over de Chinese revolutie ook "Slot volgt" gezet. We bleken het slot echter in dit nummer nog niet in zijn geheel te kunnen opnemen. Daarom volgt in het septembernummer het laatste deel van die "Stellingen".

=====

W I E K A N H E L P E N ?

Eén onzer medewerkers zou graag het boek "Een vijftwintig-jarige veldtocht tegen het kapitalisme" van F. Domela Nieuwenhuis willen hebben. Is er onder onze lezers misschien iemand die dat boek bezit en bereid is het hem te verkopen? Of weet iemand misschien waar of het te krijgen is? Mogelijk dat iemand het bij een tweedehands boekhandel heeft gezien. Graag dan een berichtje aan de redactie van "Daad en Gedachte". Van de dank van onze medewerker kunt u dan overtuigd zijn.

=====

DE BVD MAAKT HET ZICH MOEILIJ K

"WAAROM eenvoudig als het ingewikkeld kan" schijnt het devies te zijn van de B.V.D., de Binnenlandse Veiligheids Dienst. Wanneer deze waakhond van het kapitalisme er naar streeft grondig geïnformeerd te zijn omtrent alles wat zich afspeelt binnen de arbeidersbeweging (in de ruimste, niet altijd correcte zin van het woord) dan zou niets voor de hand liggender wezen dan zich eenvoudig op de diverse publicaties der arbeidersbeweging, of wat de BVD daarvoor verslijt, te abonneren. Maar die weg volgt de BVD niet. Het lijkt wel of hij zich voor zijn eigen bestaan en zijn eigen activiteiten schaamt, dan wel de grootst mogelijke omslachtige geheimzinnigheid of geheimzinnige omslachtigheid voor het ware kenmerk van een "geheime dienst" houdt. Hoe het zij, de BVD geeft er de voorkeur aan de begeerde lectuur niet regelrecht aan zijn aan ieder bekende adres aan de Johan de Wittlaan in Den Haag te laten komen, doch via de omweg over een al even bekende boekhandel en uitgeverij aan het Lange Voorhout, de firma Martinus Nijhoff. Iedere dag komt daar een chauffeur van de B.V.D. per auto de post afhalen. Eén keer per maand bevindt zich daarbij ook het nieuwste nummer van "Daad en Gedachte". Dat hiermee de nodige belastingcenten over de balk gegoooid worden is niet onze zaak. Maar het staat wél vast. Maar waarvoor het nodig is, is ons volstrekt onduidelijk. Indien de BVD ons de wens daartoe te kennen zou geven, dan zijn wij graag bereid "Daad en Gedachte" direct naar de Johan de Wittlaan te expedieren. We zijn, desgewenst, ook nog bereid de belangrijkste passages in de artikelen rood te onderstrepen. En waar wij toe bereid zijn, daartoe zijn, nemen wij aan, ook vele andere groepen wel bereid. Waarom zouden zij niet?

Alleen conspiratieve groepen, die "staatsgrepen" of gevaarlijke complotten voorbereiden zijn niet bereid om de BVD in hun publicaties te laten neuzen. Of dat soort groepen in Nederland bestaan is ons onbekend. Maar áls zij er zijn (in de neo-fascistische hoek misschien of in de kringen van neo-bolsjewisten, wat vrijwel hetzelfde is) dan zullen zij nooit zo stom zijn om hun bladen naar een willekeurige boekhandel te sturen, ook al is het dan een boekhandel, die diverse werken over het socialisme en zelfs de belangrijkste biografie van Friedrich Engels, die van Gustav Mayer, heeft uitgegeven. Er komt niets bij Nijhoff wat de BVD ook niet regelrecht zou kunnen krijgen. De BVD speelt gewoon verstoppertje. Een aardig spelletje, dat geven we toe. Maar.... voor (politieke) kinderen!

=====